

Марина Д. Недељковић¹
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију
Нови Сад (Србија)

УДК 316.334.2/.3(497.11)(049.32)

Приказ

Прихваћен 20.10.2017.

doi: [10.5937/socpreg51-15329](https://doi.org/10.5937/socpreg51-15329)

СОЦИОЛОШКА АНАЛИЗА ТРАНЗИЦИЈЕ КАО ДОПРИНОС ПРОУЧАВАЊУ ДРУШТВЕНИХ ПРОМЕНА

Урош Шуваковић: *Транзиција, њрилої социолошком њроучавању друштвених њојава*. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2014, 368 стр.

Четврт века након пада Берлинског зида, као симболичног почетка процеса транзиције, Урош Шуваковић научној, али и широј читалачкој публици представио је монографију под називом *Транзиција, њрилої социолошком њроучавању друштвених њојава*. Три године након њеног објављивања, ова књига се умногоме показала као вредан допринос не само социолошком, већ и мулти(интер)дисциплинарном проучавању изузетно комплексног миљеа савременог друштва, испреплетаности његових друштвених процеса и последица њихових садејстава.

На почетку ваља истаћи да је похвална ауторов тенденција ка свеобухватности, конзистентности мисли, дубинском приступу и пружању шире слике сваког истраживачког проблема

понаособ, кроз јасно разграничених и добро осмишљених четрнаест поглавља. Књига садржи и увод, поседује преко петсто референци, те именски и предметни регистар, резиме на два светска језика и читав низ илустративних и статистичких показатеља. Монографија је настала као резултат истраживња у оквиру научнои-

¹ marina.nedeljkovic89@gmail.com

страживачког пројекта ИИИ 47023 „Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција” који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, у издању Филозофског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици.

Тежећи да демистификује процес транзиције и пенетрира корак даље или пак дубље од тзв. *mainstream* теоретичара апологета, аутор ову друштвену појаву смешта у најразличитије аналитичке контексте, пласирајући теоријски и идејни корпус ове монографије кроз читав низ искуствених показатеља и рационално утемељних аргумената. Оно што се назире већ на првим страницима јесте својеврстан амбивалентан однос према процесу транзиције, као предмету анализе, приликом чега Шуваковић ову друштвену појаву види двојачко. Транзиција се у овој монографији схвата као униформан процес који се одвија у контексту „глобалног друштва” под утицајем идеологије глобализма, али симултано представља и друштвену промену која се одиграва у специфичним условима карактеристичним за свако посебно друштво. Аутор транзицију види и као „контрареволуцију са одложеним дејством”, односно квалитативну друштвену промену точка историје из реалсоцијалистичког друштва у капиталистичко. Шуваковић, међутим, истиче да класни односи успостављени у савременом глобализирајућем друштву никако не представљају крај историје, већ могућност успостављања једног новог друштвеног поретка, који би био праведнији и солидарнији од овог, нама знаног.

У наставку се истиче да, посматрано идеално-типски, можемо аналитички раздвојити пет група транзиционих друштава, од којих наша земља спада у последњу групу тзв. „држава југозападног Балкана”, које одликују затвореност и неразвијеност друштвених институција. Читајући између редова, српско друштво налази се у групи земаља које највише заостају у имплементацији тзв. „европских вредности и стандарда”, а чини се да „свеобухватни квалитативни друштвени преображај” ипак није дао жељене резултате.

Које су то карактеристике једног транзиционог друштва, попут српског?

Демократија без народа. Модернизација без традиције. Образовање без будућности. Народ без идентитета. Медији без слобода. Власт без суверености и партократија као основа системске корупције са циљем опстанка на власти уз манипулацију вољом грађана. Све ове одреднице заједно представљају иманентне вредности једног друштва у транзицији, а аутор врло систематично разматра и појаве попут репозиционирања партија на релацији левица-десница у савременим друштвима и заокрета у вредновању основних људских права и вредности од социјално-економских, ка грађанским и политичким правима.

Како се истиче, у основи процеса транзиције налази се свеопшта трансформација државне својине у приватну и командне у тржишну економију, имајући у виду да је приватна својина ни мање ни више него „света крава” капитализма. Међутим, последице транзиције нису у свим друштвима исте, нити увек носе позитиван предзнак, а према Шуваковићу српско друштво представља одличан пример такве тврдње (Šuvaković, 2014). Модел транзиције и приватизације примењен у нашем случају резултирао је кризом и деиндустријализацијом привреде, порастом незапослености, падом друштвеног стандарда, урушавањем система вредности, али и суверности државе. У овом маниру се поставља и једно врло прагматично питање

које провејава кроз целу монографију. Шта грађани Србије заправо имају од процеса транзиције, ако као премису узмемо став да је ова друштвена промена квалитативног карактера и да се, поред њеног природно историјског карактера, ипак ради о инструментализованом процесу диктираном људском руком?

Избегавајући уобичајену замку поистовећивања научне са здраворазумском, медијском или пак, идеолошком сликом стварности, Шуваковић тежи да анализира све оне латентне нити од којих је саткана суштина људске коегзистенције. Кроз макросоциолошко проучавање транзиције на особен начин показано је и како је човекова судбина испреплетана са судбином једног друштва, а читаоцу се пружа могућност да различите друштвене појаве којима и сам свакога дана сведочи разуме на један нов и другачији начин.

Са друге стране, ова монографија на одличан начин показује и зашто је социологија наука о модерном друштву, представљајући значајан допринос не само научном и сазнајном тумачењу једног савременог процеса попут транзиције, већ разумевању и конкретних импликација тог процеса. У прилог томе говори и завршна порука књиге да пропасти ипак нећемо, без обзира на чињеницу да већина грађана Србије спада у категорију тзв. „губитника транзиције”. А кроз опстанак и живот социјалних структура најбоље се види једна карактеристика модерних друштава коју су теоретичари давно приметили – њихова изражена способност да се адаптирају и прилагоде. Експланаторни концепт „центар-периферија”, уз евидентну могућност његове даље разраде, аутору пружа теоријско залеђе, омогућавајући му да не само на статистички, већ и компаративни начин покаже колико су транзициона друштва заправо (не)слободна, (не)самостална, те (де)суверена у односу на водеће светске силе.

Странице књиге одишу јасном марксистичком терминологијом и каузалним релацијама, попут истицања класне суштине процеса транзиције, а читаоцу постаје јасно да се њени „црвени” тонови не завршавају на корицама. Остајући доследан свом погледу на свет, беспощедно критикујући стварност, Шуваковић нас је све подсетио на неколико значајних социолошких постулата, попут истицања важности друштвеног контекста, те чињенице да друштвене појаве, процеси и односи не падају са неба, већ да су чврсто повезани и условљени.

Иако савремени процеси дају нову развојну шансу, неизвесно је да ли ће се свет развијати на принципима глобализације разумевања и солидарности или ћемо се, због капитал односа и антагонистичког система расподеле друштвене моћи, кретати ка технократској постхуманој антиутопији (Mitrović, 2014)? За крај се можемо запитати и како се излази из овог нашег српског „буцака” и да ли решење можда, како то Шуваковић сматра, лежи у могућности солидарног развоја и заједничког напретка?

Marina D. Nedeljković¹
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology
Novi Sad (Serbia)

SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF TRANSITION AS A CONTRIBUTION TO STUDY OF SOCIAL CHANGES

Uroš Šuvaković: *Transition, Contribution to Sociological Study of Social Changes*.
Kosovska Mitrovica: University of Priština, Faculty of Philosophy, 2014, 368 pp
(*Translation In Extenso*)

Quarter century after the fall of Berlin Wall as a symbolic beginning of the transition process, Uroš Šuvaković has presented the monography: *Transition, Contribution to Sociological Study of Social Changes* to scientific, as well as to wider audience. Three years after it's published, this book has proved to be important contribution not only to sociological, but to multi and interdisciplinary study of contemporary society's complex milieu, the complexity of its social processes and consequences of their correlations.

What should be stressed at the beginning is a praiseworthy tendency of the author towards comprehensiveness, consistency of thought, deep-seated approach and providing a wider picture of each research problem separately, through well-designed 14 chapters. Besides the chapters, the book consists of a preface and 500 references, along with names and subjects glossary, summary in two world languages, and a whole series of illustrative and statistical indicators. The monography was created as the result of a research within a scientific research project III 47023 "Kosovo and Metohija Between National Identity and Eurointegration" which was funded by Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia, published by the Faculty of Philosophy of the University of Prishtina with temporary Head Office in Kosovska Mitrovica.

Aiming to demystify the process of transition and penetrate a little deeper in comparison to "mainstream" theorists-apologetics, the author places these social phenomena into different analytical contexts, placing the theoretical and conceptual corpus of this monograph through a series of experiential indicators and rationally substantiated arguments. What is visible in the first pages of the monograph is a kind of ambivalence towards the transition process as a subject of analysis, where Šuvaković sees these social phenomena dualy. In this monograph transition is regarded as a uniform process which is happening in the context of "global society" under the influence of ideology of globalism, but simultaneously represents a social change that is going on in specific conditions, which

¹ marina.nedeljkovic89@gmail.com

are typical for every particular society. Author also sees transition as “contrarevolution with delayed effect”, or as a qualitative social change of the wheel of history from real-socialist society to capitalist one. But, Šuvaković stresses that class relations which were established in contemporary globalized society do not represent the end of history, but the possibility of establishing a new social order, which would be more just and more solid than this, known to us.

In the following, he highlights that if we use ideally-type analysis, it is possible to distinguish five groups of transitional societies, where our country is in the last one: “State of South-Western Balkans” which is characterized by its tightness and underdevelopment of social institutions. By reading between the lines, Serbian society is in the group of countries that are lagging behind the implementation of the so-called “European values and standards”, and it seems that “comprehensive qualitative social transformation” has not yet given the wanted results.

What are the features of one transitional society such is Serbian?

Democracy without people. Modernization without tradition. Education without the future. People without identity. Media without freedom. Power without sovereignty and partocracy as the basis of corruption of the system, and with the goal of remaining on power while manipulating the will of the people. All these features together represent the immanent values of one society in transition, such as Serbian. Author also very systematically observes other phenomena such as repositioning political parties on left-wing; right-wing relation in contemporary societies and turning points in evaluating basic human rights and values from socio-economical to citizen and political rights.

As it is stressed out – in the core of transition process there is a whole transformation of state property to private and command (planned) economy to market economy, having in mind that private property is no less than a “wholly cow” of capitalism. But the consequences of transition aren’t the same in every society, nor do they always have positive aura, and according to Šuvaković, Serbian society represents an excellent example of this statement (Šuvaković, 2014). Model of transition and privatisation that was applied in the case of Serbia resulted in a crisis and de-industrialization of economy, the rise in unemployment and the decline in social standards, the collapse of value-system along with the sovereignty of our country. In this manner, a very pragmatic question is raised and asked upon in the monograph: what do Serbian citizens actually get from the transition process if we presume that this is a qualitative social change, and that, in addition to its naturally historical character, it is still a humanly instrumentalized process.

By avoiding typical trap of identifying scientific image of reality with a common sense, media or ideological image, Šuvaković strives to analyze all the sensitive parts of human coexistence. Through macrosociological study of transition, it is specifically shown how is human fate intertwined with the fate of society, and the reader is given the opportunity to understand different social phenomena, he himself testifies every day, in a new and different manner.

On the other hand, this monograph in an excellent way shows why is sociology the science about modern society - representing an important contribution to scientific and cognitive interpretation of a contemporary transition process, and the concrete implications of that process. In support of this - the final message of the book states that we will not perish, regardless of the fact that the majority of Serbian citizens belong to

the category of so called “losers of transition”. And through the survival and continuity of social structures the feature of modern societies that was noticed a long time ago, is best shown – the strong capability to adapt. The explanatory concept “center-periphery”, along with the evident possibility of its further elaboration, provides the author theoretical background, enabling him to show not only statistically, but also comparatively – in what way are transitional societies actually (not) free, (not) independent and (not) sovereign in regards to the leading world powers.

The pages of the book reflect clear Marxist terminology and causal relations, such as stressing the class essence of transition process, and it is clear to the reader that its “red” notes don’t end with the book covers. Remaining consistent with his worldview, hesitantly criticizing reality, Šuvaković reminds us of several important sociological postulates, such as the emphasis on the importance of sociological context, and the fact that social phenomena, processes and relations don’t fall out of the blue, but are firmly connected and conditioned.

Although contemporary processes offer a new development opportunity, it is still uncertain whether the world will develop on the principles of global understanding and solidarity, or, due to the capital-relations and antagonistic system of the distribution of social power, will move towards technocratic, post-humane anti-utopia (Mitrović, 2014)? Finally, we can ask ourselves: where is the exit from this Serbian “den” and is the solution, as Šuvaković believes, in the possibility of solidary development and joint progress?

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Šuvaković, U. (2014). *Transition, Contribution to Sociological Study of Social Changes*. Kosovska Mitrovica: Faculty of Philosophy [In Serbian]
- Mitrović, Lj. (2014). *The Geopolitical Transition of the Balkans*. Novi Sad: Prometej [In Serbian]